

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

- Уголовный кодекс Республики Казахстан «О противодействии терроризму» от 13 июля 1999 года № 416 со всеми дополнениями;
- Закон Республики Казахстан от 11 января 2007 года № 217-III «Об информатизации»;
- Закон Республики Казахстан от 21 мая 2013 года № 94-V «О защите персональных данных»;
- Концепцию «Киберщит Казахстана».

Концепция кибербезопасности, известная как "Киберщит Казахстана", была разработана в соответствии с Посланием Президента Республики Казахстан "Третья модернизация Казахстана: Глобальная конкурентоспособность" с учетом подходов Стратегии "Казахстан-2050" по вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира. Реализация данной Концепции способствует совершенствованию общества Казахстана и является вкладом страны в осуществление Глобальной программы кибербезопасности ООН[5].

Несмотря на уже предпринятые шаги, борьба с киберпреступностью на международном уровне сталкивается с рядом значительных проблем: каждая страна закладывает разное значение базовым определениям и понятиям; государства часто занимают разные позиции по вопросам защиты персональных данных; отсутствуют четкие границы между различными явлениями, требующими разных механизмов сотрудничества на международном уровне. Все это достаточно сильно затрудняет межгосударственное сотрудничество в условиях высокого взаимного недоверия.

В заключении можно отметить, что кибертерроризм представляет серьезную угрозу для мирового сообщества, поскольку он использует современные информационные технологии для достижения своих целей. Недостаток нормативного регулирования как на международном, так и на национальном уровнях затрудняет борьбу с этим видом преступности. Необходимо усилить усилия по разработке и внедрению эффективных механизмов защиты информационной инфраструктуры, а также укрепить международное сотрудничество для более эффективного противодействия кибертерроризму. Важно осознавать, что кибертерроризм требует комплексного подхода и совместных усилий со стороны всех заинтересованных сторон для обеспечения безопасности в киберпространстве.

Список использованных источников

1. Повышев В. Борьба с киберприступностью и кибертерроризмом. [Электронный ресурс]. URL:<http://tmun.utmn.ru/wp-content/uploads/SPChKiber.pdf> (Дата обращения: 03.03.2024)
2. Интерактивная карта киберугроз: [Электронный ресурс]. URL: <https://cybermap.kaspersky.com/ru/stats> (Дата обращения: 08.03.2024).
3. Градов А. Деятельность Североатлантического союза в сфере кибербезопасности // Зарубежное военное обозрение. 2014. № 7. С. 13–16.
4. Якимова Е. М., Нарутто С. В. Международное сотрудничество в борьбе с киберпреступностью // Всероссийский криминологический журнал. 2016. Т. 10. № 2. С. 369–378.
5. Галицына А. Э., Кембель О. В., Потапова Д. Д. Региональное сотрудничество стран Центральной Азии в борьбе с кибертерроризмом // Постсоветские исследования. 2023. №6. С.626-638.

ӘОЖ 328

ЖАПОНИАНЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ СЫРТҚЫ САЯСАТЫ

Шадаева Шолпан Абайқызы
shopik-8989@mail.ru

XX ғасырдың аяғында тәуелсіздік алған Орталық Азия (ОА) елдері геосаяси тұрғыда әлемдік саясаттың басты орталықтарының ұлттық мүдделері тоғысқан аймаққа айналды.

Жапония ОА мемлекеттерінің өз тәуелсіздігіне қол жеткізген уақыттан бастап осы аймаққа деген саясаты аса жоғары белсенділік танытпады. Алайда кейінгі жылдары бірқатар саяси және экономикалық факторлармен айқындалатын Жапонияның ОА елдеріне деген мүддесінің артуы байқалуда. Жапонияның ОА-ға деген сыртқы саясатындағы анық стратегияның құрылуы мен өзгертілуі оның көптеген параметрлер бойынша сол қалыптасқан аймақпен келісе алатындығымен байланысты. ОА-ның энергетикалық ресурсты экспорттау саласында Таяу Шығысқа балама ретінде шыға алатын территория имиджі пайда болды. Жапонияның ОА-дағы саясаты бірнеше жылдар бойы көптеген зерттеушілердің тұрақты қызығушылығын туғызып келеді. Бұған себеп Жапонияның ОА-ға қатысты саясатында маңыздылығының артуы болып табылады [1].

Жапонияның Орталық Азия аймағындағы мемлекеттермен қарым-қатынасында шартты түрде бірнеше кезеңді бөлуге болады, олардың өзгеруі басшылық пен іскер топтар жүргізетін сыртқы саясат басымдықтарының айтарлықтай өзгеруімен қатар жүрді. 1991-2007 жылдар аралығында Жапония келесі бастамаларды көтерді:

1993 ж. – Орталық Азия елдерін Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымына енгізу жөніндегі бастама, бұл аймақ елдеріне, атап айтқанда, дамуға ресми көмек (ДРК) бағдарламасы бойынша қаржылық және өзге де көмек алуға мүмкіндік берді;

1997 ж. - Жапония, Ресей және Орталық Азия арасындағы экономикалық және саяси ынтымақтастықты жандандыруды көздеген Еуразиялық дипломатия. Үш негізгі қағида: өзара пайда, сенім және ұзақ мерзімді перспектива;

1998 ж. – демократиялық қайта құруларды қолдауға, экономикалық реформаларды ілгерілетуге, көлік инфрақұрылымын қайта құруға және табиғи ресурстарды барлауға бағытталған «Жібек жолы дипломатиясы» жөніндегі іс-қимыл бағдарламасы;

2004 ж. – «Орталық Азия + Жапония» бастамасы - ынтымақтастық пен аймақтық өзара іс-қимылға жәрдемдесу үшін министрліктер мен ведомстволар басшылары деңгейінде тұрақты кездесулер өткізу;

2006 ж. – «Орталық Азияны бейбітшілік пен тұрақтылық дәлізіне айналдыру» - ұзақ мерзімді перспективаны ескере отырып, ашық аймақтық ынтымақтастыққа қолдау көрсету, ортақ әмбебап құндылықтарға негізделген серіктестерді іздестіру [2].

Орталық Азиядағы күншығыс елінің экономикалық мүдделері, ең алдымен, аймақтың көмірсутек ресурстарымен және оларды тасымалдаудың оңтайлы жолдарын іздеумен, негізінен Өзбекстан, Түрікменстан және Қазақстан мұнайы мен газына байланысты еді.

Жапонияның сыртқы саясатын құрылымдау және 2004 жылы басталған «Орталық Азия + Жапония» диалогы форматында бағытталған стратегиялық формалардың біртіндеп қалыптасуы арқылы жүзеге асырылды.

2004 жылғы 28 тамызда Астанада Орталық Азия елдері мен Жапония үкіметтері арасындағы диалогтың басталғаны туралы жарияланды. Бірлескен мәлімдемеде іргелі принциптер мен құндылықтар, аймақтың Жапониямен қарым-қатынасын дамыту, Орталық Азиядағы аймақшілік кооперация және халықаралық аренадағы ынтымақтастық туралы көзқарастар қамтылды.

Диалогтың негізгі мақсаттары да жарияланды:

Орталық Азия өңірінде бейбітшілікті, тұрақтылықты және демократияны нығайту;

Өңірдің экономикалық негіздерін нығайту, реформаларды ілгерілету және өңірішілік диспропорцияларды түзет және өңірдің әлеуметтік дамуы;

Орталық Азия елдері арасындағы өңірішілік ынтымақтастықты нығайту;

Орталық Азия мен көршілес өңірлер, сондай-ақ халықаралық қоғамдастық арасындағы жақсы қарым-қатынастарды қолдау және дамыту;

Жапония мен Орталық Азия арасындағы өңірлік мәселелер бойынша да, халықаралық өлшемдегі мәселелер бойынша да ынтымақтастық;

Бірлескен мәлімдемеде Жапония мен Орталық Азияның әлеуетті ынтымақтастығының бірнеше бағыттары белгіленді.

Диалог аясында ынтымақтастықтың бірнеше форматын дамытты: екі жылда бір өтетін «сыртқы істер министрлерінің кеңесі» (СІМК), «аға лауазымды тұлғалардың Кеңесі», «Интеллектуалды диалог» («Токио диалогы»), «Сарапшылар кездесулері» және «Сыртқы істер министрліктері арасындағы алмасу» [3].

«Орталық Азия + Жапония» диалогы аясында негізгі үкіметаралық диалогтан басқа қосымша іс-шара ретінде дәстүрлі түрде «Токио диалогы» өткізіледі. «Токио диалогы» интеллектуалды диалог болып табылады, нақты тақырыптарды талқылау үшін және әр елдің үкіметіне ұсыныстар беру мақсатында бірқатар елдердің ықпалды мамандары мен сарапшылары жиналады. «Токио диалогында» талқыланған мәселелердің нәтижелері төрағаның шолуы ретінде келесі үкіметаралық кеңесте баяндалады, сондай-ақ келешекте мұндай нәтижелерді қолданудың мүмкіндіктері мен тиімділігін ескере отырып, практикада қолдану күтіледі [4].

Осы диалог аясында бүгінгі күнге дейін сыртқы істер министрлерінің 9 кездесуі, жоғары деңгейдегі шенеуніктердің 15 кездесуі, 11 зияткерлік диалог (Токио диалогы), 7 сарапшылардың кездесуі және 2 бизнес-диалог өткізілді [5]. Жапонияның Орталық Азиядағы өзара іс-қимылы инфрақұрылымдық жобаларға да, адами әлеуетті дамыту жобаларына да көмек көрсетуге бағытталған «гуманитарлық қауіпсіздік» тұжырымдамасымен анықталады.

«Орталық Азия + Жапония» диалогы аясында Сыртқы істер министрлерінің 9-шы кездесуі 2022 жылғы 24 желтоқсанда өтті. Кездесу барысында тараптар Орталық Азия аймағының бірлескен ынтымақтастығы мен орнықты даму мәселелерін талқылайтыны жарияланды. Сонымен қатар, Украина мен Ауғанстандағы жағдайды қоса алғанда, халықаралық мәселелер күн тәртібінде болды. Кездесуге Жапонияның Сыртқы істер министрі Йошимаса Хаяши және оның Орталық Азиядағы әріптестері қатысты. Атап айтқанда, соңғы уақытта Жапония Орталық Азия елдерімен қарым-қатынасты жақсартуға баса назар аударды. 2022 жылдың қарашасында Токиода Жапония мен Орталық Азия елдері арасындағы достық үшін парламент депутаттарының Ассоциациясы құрылды. Оның төрағасы Жапонияның басқарушы либералды-демократиялық партиясының вице-президенті және бұрынғы премьер-министр Таро Асо болды [5].

Орталық Азияны зерттеумен айналысатын жапон ғалымдары мен сарапшыларының пікірінше, аймақтағы интеграция процестерін жеделдету қажет. Ташкенттегі «Орталық Азия + Жапония» форумында сөйлеген сөзінде Жапониядағы Орталық Азия мен Кавказды зерттеу институтының директоры, профессор Т. Танака Орталық Азияның одан әрі дамуы туралы өз көзқарасымен бөлісті: интеграция үш компонент бойынша жүруі керек: су, энергия ресурстары және кеден. Қазір ОА-да энергетикалық ресурстары бар елдер мен жоқ елдер арасында аздап алшақтық бар. Бұл алшақтықтың ұлғаюына жол бермеу керек. Экономикалық одақты дамыту қажет. Жеке-жеке бұл елдер әлемдік саясатқа қарсы тұра алмайды. ОА елдерінің өзіндік ерекшеліктері және қарым-қатынастарда кейбір проблемалары бар. Соған қарамастан, ОА халықтарының көптеген ұқсастықтары бар: ұқсас ұлттық ерекшеліктер, кейбір мәдени дәстүрлер, тіл элементтері, ең бастысы, оларды ортақ кеңестік тарихи тәжірибе біріктіреді», - деді Т. Танака [6].

Премьер министр Абэнің келуімен елдің сыртқы саясатын қайта қарау басталды.

Көптеген сарапшылар Абэнің сыртқы саяси бағытының сипаты Жапонияның тарихи өткеніне қатысты ревизионизм екенін, бірақ ең маңыздысы жапондық сыртқы саясат өзін-өзі оқшаулаудан шығып, бірқатар халықаралық мәселелер бойынша белсенді позиция ұстанатынын атап өтті [6].

Синдзо Абэнің Орталық Азия елдеріне 2015 жылғы сапарлары аймаққа ынтымақтастыққа елеулі қызығушылық танытатынын көрсетті.

Тимур Дадабаев Синдзо Абэнің сапарлары бұлыңғыр идеологиялық постулаттардан нақты ынтымақтастыққа көшуді білдіреді деп санайды. «Жапондық сарапшылардың көпшілігі сапар мен Қытай жобасы арасындағы тікелей байланысты көрмейді. Оның мақсаты-энергетикалық ынтымақтастық, жапондық компанияларды жергілікті нарыққа бекіту, жапон университеттерінің кампустарын салу арқылы «жұмсақ күш» жобалау және т. б», - деп түсіндірді сарапшы [7]. С. Абэнің бұл аймаққа деген ерекше қызығушылығы кездейсоқ емес еді, премьер-министр Орталық Азиямен ынтымақтастықтың маңыздылығын 2006 жылы оның саяси манифесі болған «Әдемі елге барар жолда» (Utsukushii kuni e) атты кітабында атап өтті. Жапон саясатының Орталық Азия векторының басты «идеологтарының» бірі Таро Асо, осы кабинеттің құрамына сыртқы саяси ведомствоның басшысы ретінде кірген және кейіннен үкімет төрағасы қызметін атқарған, қазіргі уақытта жапон дипломатиясындағы Орталық Азияға әсер ететін «бостандық пен өркендеу доғасы» тұжырымдамасын ұсынды. Осы аттас кітапта Т. Асо осы аймаққа жеке тарау арнады. «Бостандық пен өркендеу доғасы» жалпыадамзаттық құндылықтарды ұстанатын мемлекеттер белдеуін құруды көздеді. Бұл белдеу Солтүстік Еуропадан Балтық жағалауы, Орталық және Оңтүстік Еуропа арқылы өтіп, Ресей мен Қытайды айналып өтіп, Кавказ бен Орталық Азияны, Оңтүстік Азия мен Солтүстік-Шығыс Азияны қамтитынын білдірді. Бұл тұжырымдама пайда болғаннан Ресей мен Қытай Токио мен Вашингтон тарапына қоршауға алу әрекеті ретінде айып тағыла бастады. Алайда, «бостандық пен өркендеу доғасы» қағаз жүзінде қалды, ал 2009 жылы Жапонияда билік ауысқаннан кейін ол ұмытылды.

Т. Кононың мәлімдемелері Жапония-Қытай бәсекелестігінің логикасына сәйкес келеді, 2015 жылдың қазан айында Жапония премьер-министрінің Орталық Азия елдерін айналып сапар шегуі, сарапшылар қауымдастығында қытайлық «Бір белдеу – бір жол» (One Belt, One Road) жобасы мен Азиялық инфрақұрылымдық инвестициялар банкіне қарсы тепе-теңдік құру әрекеті ретінде қабылданды [8].

Синдзо Абэ сапарынан жалпы сомасы шамамен 27 млрд.\$ болатын келісімшарттар мен келісімдер жиынтығын әкелді. Ең ірі мәмілелер (18 млрд.\$) Түркіменстанмен жасалды. Жапония, түркімен Сыртқы істер министрлігінің хабарлауынша «табиғи газ өңдеу зауыттарын, GTL (табиғи газды сұйылту) зауыттарын және бай табиғи ресурстарды игеретін газ-химия зауыттарын» салуға көмектесу еді. Екінші ірі келісімдер пакеті (шамамен 8 8,5 млрд.\$) Тәжікстанмен жасалды Жапония логистикаға, химия және тау-кен салаларына, сондай-ақ телекоммуникацияға инвестиция салу болды. Mitsubishi Heavy Industries және Mitsubishi Corporation компанияларымен елде тыңайтқыштар зауытын салуға ірі келісімшарттар алды. Аймақтың басқа мемлекеттерімен де аздаған мөлшерде (100 миллион долларға дейін) келісімшарттарға қол қойылды [9].

Болашақта Жапонияның Орталық Азия елдерімен қатынасы қалай жасалады деген сұраққа сенімді түрде Орталық Азия елдерінің әрқайсысының стратегиялық потенциалына байланысты деуге болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Политика Японии // Сотрудничество и безопасность в ЦА: состояние и перспективы // отв. ред. Б.К. Султанова. – Алматы: КИСИ при президенте РК, 2008. – с. 233-242.
2. Добринская О. А. Стратегия Японии в Центральной Азии: политическое, экономические и культурное измерение. М.: Изд.: Институт востоковедения РАН. - 416 с.

3. Алексеенкова Е. С. Сравнительный анализ деятельности созданных в Центральной Азии форматов «5+1» (с участием США, Южной Кореи, Японии и ЕС)
4. Диалог «Центральная Азия + Япония» 5-ый Токийский диалог Предметы дискуссий. Март 2013 г.
5. Бакытбекқызы А. Диалог Центральная Азия — Япония: Новые перспективы для партнерства. 23.12.2022.
6. Усубалиев Э. «Трансформация Центральной Азии в коридор мира и стабильности» – новая инициатива Японии. Март 2007.
7. Пужаев А.А. С. Современная внешнеполитическая активность Японии в Центрально-Азиатском регионе // Modern oriental studies. 2019. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-vneshnepoliticheskaya-aktivnost-yaponii-v-tsentralno-aziatskom-regione> (дата обращения: 20.03.2024)
8. Парамонов О.Г. Еразийская дипломатия Токио: успехи и неудачи (1997-2017 гг. / <https://mgimo.ru/upload/iblock/bf9/838-1717-1-SM.pdf>)
9. Коростиков М. Япония пытается потеснить Китай в Центральной Азии. 28.10.2015. <https://www.kommersant.ru/doc/2842166>

UDC 327.5

TERRORISM AS A THREAT TO REGIONAL SECURITY IN SOUTHEAST ASIA

Sadvakassova Karina

karasadvakassova@gmail.com

Student of the faculty of international relations,

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Supervisor – A. Zholdasbekova

This article examines the terrorism as the one of the main security threats to Southeast Asia. In this context, studying and analyzing this issue is crucial for creating an effective strategy to combat terrorism and ensure security in Southeast Asia. Examples of attacks and possible threats are given and their impacts on the region and its stability are described.

Key words: *security, Southeast Asia, terrorism, organization*

Terrorism has been a persistent problem in Southeast Asia, with several countries in the region being targeted by various terrorist groups. The origins of terrorism in Southeast Asia can be linked to historical, political, and socio-economic factors that have fueled the growth of extremist beliefs and violent actions. This section will explore the underlying causes of terrorism in Southeast Asia, the countries affected by terrorism, and the different terrorist groups and attacks that have impacted the region.

The roots of terrorism in Southeast Asia can be traced back to the colonial era when European powers imposed their rule on the region. This led to resentment and resistance from the local population, resulting in the formation of nationalist groups that used violence as a means to achieve their goals. The struggle for independence and the subsequent formation of new states in the region also gave rise to ethnic and religious tensions, which were exploited by extremist groups to further their agendas.

Another factor that contributed to the rise of terrorism in Southeast Asia is the presence of foreign forces in the region. The Cold War saw the involvement of global superpowers in Southeast Asia, with the United States supporting anti-communist regimes in countries like Vietnam, Laos, and Cambodia. This led to the formation of communist insurgent groups, such as the Viet Cong and Khmer Rouge, who used terrorist tactics to fight against foreign intervention.